

Tarih ve turizm

Anadolu Hazineseleri

Araştırma: Serpil Gözdereliler • Fotoğraf: Turgay Gözdereliler

Yerli ve yabancı uzmanların genelde paylaştıkları görüş:

6 Kültürün besiyi ANADOLU 9

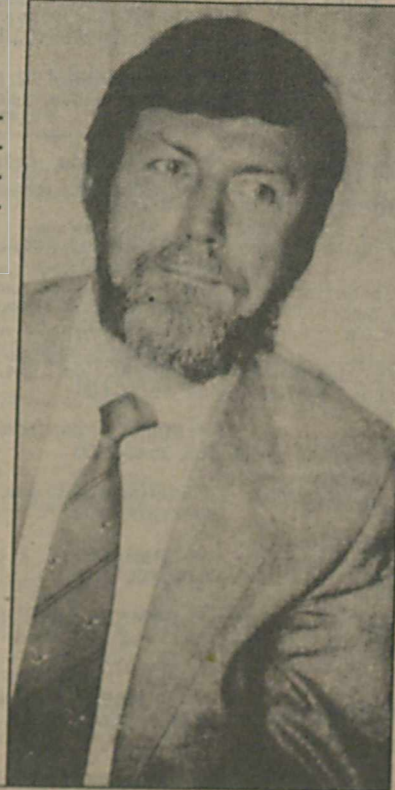
7

● Bass, Melling, Le Roy, Hellström, Müller-Wiener gibi yabancı arkeologların katıldığı forumda, Anadolu uygarlıklarını benimsememizin turizme ve ekonomiye sağlayacağı yarar vurgulandı

YAZI dizimizin paralelinde düzenlenecek bir forumun, araştırmamıza ışık tutacağına inanarak, Anadolu'nun değişik yörelerinde kazı başkanlıkları yapan Türk ve yabancı bilim adamıyla, Kültür ve Turizm Bakanlığı'nı temsilen, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü'nün katıldığı bir toplantı düzenledik.

Forumda katılan Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürü Nurettin Yardımçı'ya, Ekrem Akurgal, Jale İnan, Halet Çambel, Nuşin Asgari, Veli Sevin, George F. Bass (ABD), Machdolt Melling (ABD), Wolfgang Müller-Wiener (B.Almanya), Christian Le Roy (Fransa) ve Pontus Hellström (İsveç)'a teşekkür ederiz.

Serpil Gözdereliler: —Sizce (yabancı arkeologlara hitaben) Anadolu topraklarının uygarlık açısından değerini bulması, çağımızın uygar toplumlarının, Anadolu'ya, dolayısıyla Türklere bakış açısını değiştirir mi? Daha da açık sormak gerekirse, özellikle Yunanlılar tarafından tüm dünyaya yüzyıllardır empoze edilmeye çalışılan "Barbar Anadolu" imajından, "Kültürün Besiyi Anadolu" imajına geçiş, gerek turizmimize, gerekse de dış ilişkilerimize bir yarar sağlar mı?

Pontus Hellström

Jale İnan

George F. Bass

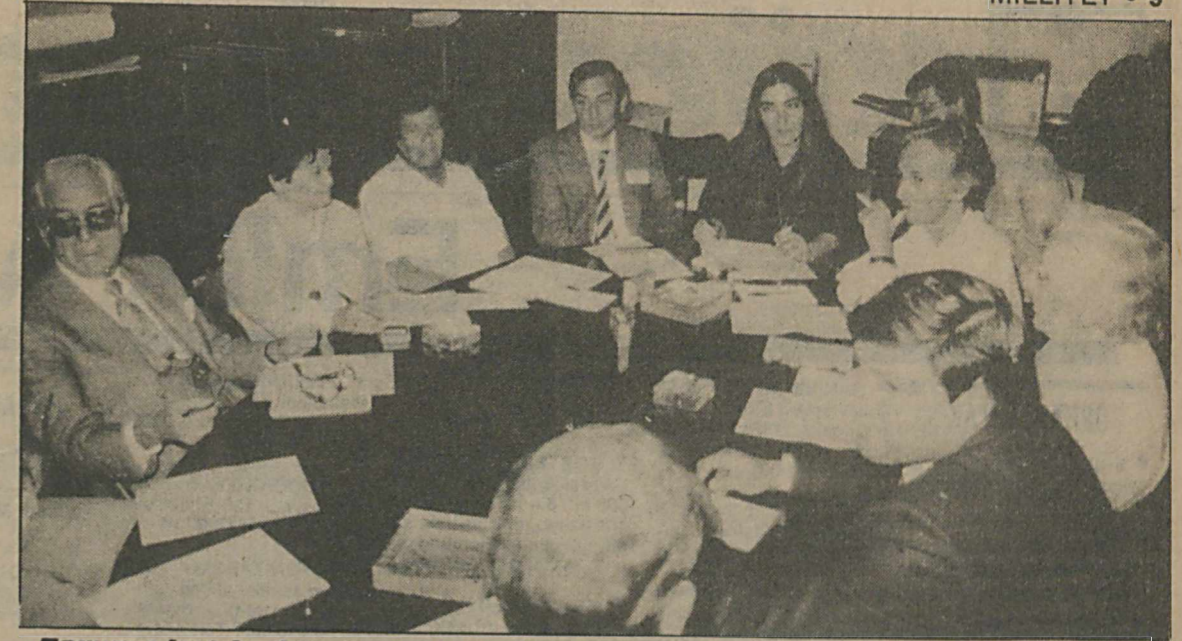
rar sağlayacaktır.

Melling: —Ben, George kadar kötümser değilim. Çünkü, Türkiye üzerine kültürel filmler seyreden, yine Türkiye üzerine kitapları okuyan Batıların sayısı giderek çoğalmaktadır. Bu, "Kültürün Besiyi Anadolu" imajının yurt dışında tanıtılmasının bir sonucu olan, dik-kate değer bir gelişmedir.

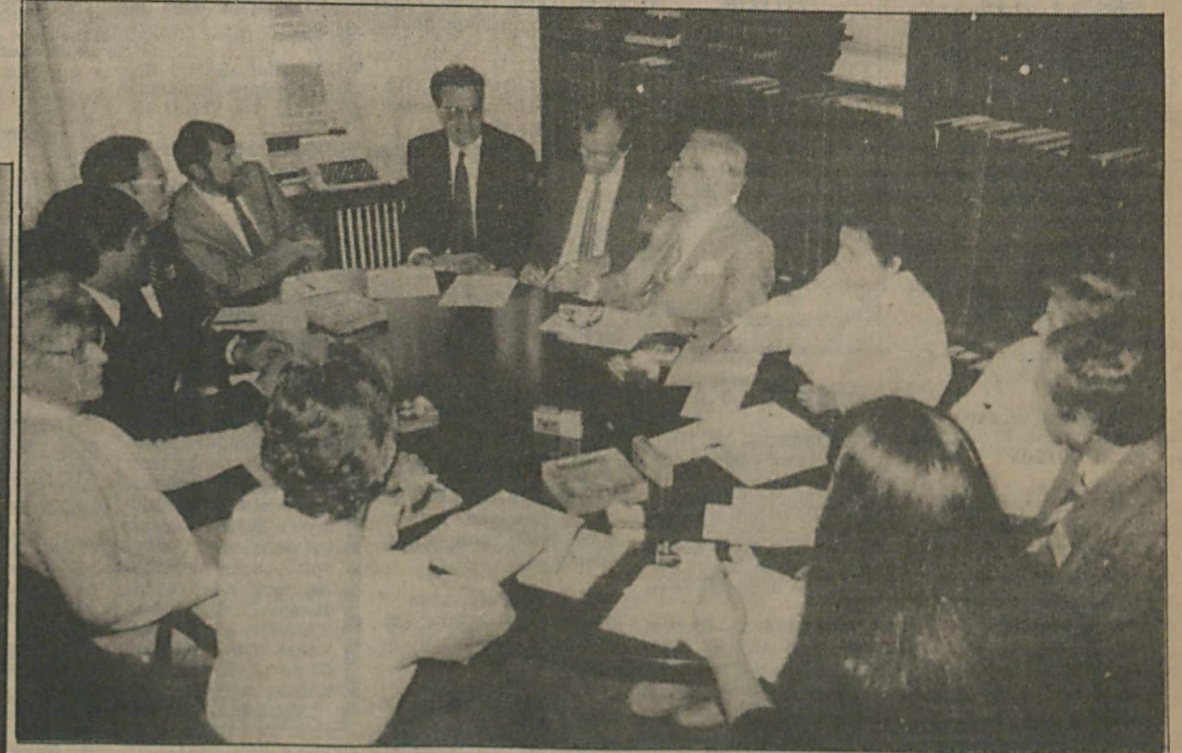
Le Roy: —George'a bir oranda katılıyorum. Ancak, Türkiye'ye, eskiye oranla daha çok Batılı turist gelmekte ve kendilerine sunulan yeni imajın doğruluğunu, göz-

lemiştir. Sonuçta, bunların hepsinin ortak bir kompozisyonu oluşmuştur. Bizler bu uygarlıkların ortak çocuğuyuz.

Melling: —Ekrem Bey'in düşüncesine ben de katılıyorum. Anadolu'ya yalnız Türkler gelmemiştir. Daha önceki uygarlıkların kültürel ve lingüistik izleri, ondan sonraki kültürlerde de görülüyor. Anadolu'da, eski çağlardan kalan pozitif kültürel elemanlar varlıklarını hâlâ sürdürmektedirler.

Forumda katılanlar: Christian Le Roy, Wolfgang Müller-Wiener, Ekrem Akurgal, Jale İnan, Halet Çambel, Veli Sevin, Serpil Gözdereliler, Nuşin Asgari, Machdolt Melling, Nurettin Yardımçı, George F. Bass ve Pontus Hellström.

ların aynılarını günümüzde de o yörede görebiliyoruz. Frig dokümanları için de bu geçerlidir.

Gözdereliler: —Geçmişteki kültür öğelerinin günümüz Anadolu'sunda da hâlâ yaşadığını değerli yanıtlarınızla açıkladıktan sonra, şimdi de Türkiye'nin sualtı arkeolojisi sorununa geçmek istiyorum. Türkiye'de Salyın George Bass tarafından başlatılmış olan sualtı arkeolojisi hakkında ne gibi girişimler düşünüyorsunuz? Bu girişimler bugün hangi aşamada? (Nurettin Yardımçı'ya hitaben)

Gözdereliler: —Ülkemiz için kültürel bir yara olan tarihi eser kaçakçılığı konusunda ne gibi önlemler düşünülmektedir ve bu konuda ne gibi önerileriniz olabilir?

Yardımçı: —Ülkemizde kazı yapan yabancı kazı başkanları, kendi ülkelerindeki antika pazarlarında Türkiye menşeli eserlerin satımında bakanlığımız tarafından verilecek bir müsaade kâğıdının zorunlu kılınmasını, kendi hükümetlerinden isteyebilirler. Bunun yapılabilirliğine inanıyoruz. Mesela, bugün ABD, haşhaş ekiminin yasaklanması için pek çok ülkeyi ikna etmiştir. Dış pazarlarda eski eserlere bir denetim getirilirse, kaçakçıların Türkiye'ye olan ilgisi de azalır. Kaçakçılıkla mücadele konusunda düşündüğümüz bir başka girişim de, ülkemiz topraklarından kaçırmış eserleri bize iade etmeyen yabancı müzelerin, Türkiye'de finanse ettikleri kazıları durdurmaaktır. Ayrıca, bu tür müzelerin, bizden sergi isteme taleplerini de kabul etmiyor, ancak

SUALTI OKULLARI

Yardımçı: —Türkiye'de Sualtı Müzesi yalnız Bodrum'da vardır. Ayrıca Bodrum'da bir Sualtı Araştırma Merkezi kurulması konusunda çalışılmaktadır. Bunun yanı sıra, 1983 yılında Avrupa Konseyi ile hükümetimiz arasında yapılan bir anlaşma sonucunda Bodrum'da bir sualtı okulu açıldı. Bu sualtı okulları yaz okullarında ve

KATI BİR BATI

Bass: —Ben bunların Türkiye hakkındaki genel kanısını kısa bir sürede değiştireceğini pek sanmıyorum. "Barbar Anadolu" yargısı, Batı'da çağlar boyunca oluşmuştur. Ayrıca Batı, sanıldığı kadar esnek değildir. Yargılarını bir çırpıda değiştiremez. Buna karşılık, Anadolu topraklarının uygarlık açısından değerini bulması, Türk turizmimize ve dış ilişkilerine hemen olmasa bile bir ya-

Arkeolojik bulguların tarihlendirilmesi

Kazılarda çıkarılan buluntular, uzmanların tecrübe-rine dayanarak tarihlenebildiği gibi, ayrıca laboratuvar-larda gerçekleştirilen bilimsel yöntemlerle de hangi devir-den kaldıkları saptanabilir. Başlıca yöntemler şunlardır:

• **Potasyum Argon Metodu (KA):** Özellikle jeolojik tabakalar içinde bulunan fosil kalıntılara uygulanır.

• **Radyo Karbon metodu (C14):** Özellikle tarih öncesi arkeolojide kullanılır. Tüm organik maddelerde bulunan radyoaktif karbonun, bunların canlılıklarını kaybetmele-rinden sonra belirli bir tempoda azaldığı gözlenmiştir. Bu oran bilindiğinden, bulunan organik maddenin yaşı, bu gözönünde tutularak bulunur.

• **Dendro Kronoloji:** Ağaç halkalarına dayanarak ya-pılan tarihlleme metodudur. Bu metot, ağacın yaşamış ol-duğu süreç boyunca, o yörede hüküm sürmüş hava şart-larını saptar.

• **Termoluminesans Metodu:** Taş, keramik, cam gibi kristal yapıya sahip maddelerin içindeki enerji birikimleri ısıtıldıkları zaman bu enerji birikimleri ışık olarak çıkar. İncelenecek madde önce ışınlarla bombardıman edilir, 100 santigrattan itibaren ısıtılır. Bunu takiben radyasyon ve-rilir. Elde edilen arkeolojik doz, yıllık doza bölünerek mad-denin yaşı tespit edilir.

• **Hidrasyon hızına göre yaş tayini:** Obsidien aletlere uygulanır.

terleriyle Anadolu topraklarında görmekteyiz. Daha önce, Doğu denince akıllarına Yunanlılar ve Yahudilerden başka kimseyi getirmeyen bu kişiler, Anadolu ile tanışınca, eski bilgilerinin ne kadar yanlış olduğunu anlı-yorlar.

İSVEÇ'TE OLUMLU SONUÇ

Hellström: —Ben size kendi ülkemden, yani İsveç'ten örnek vermek istiyorum. Halkım eskiden, Anadolu ile ilgili hiçbir şey bilmiyordu. Oysa, "Kültürün Beşiği Anadolu" imajını yaymak için yaptığımız çabalar bugün İsveç'te meyvelerini verdi. Artık pek çok İsveçli arkeo-log, Anadolu'yu araştırıp, ülkelerine tanıtmak için büyük bir gayret sarf ediyorlar. Benim bu toplantıda bu-lunmam bile, bunun açık kanıtıdır.

Müller-Wiener: —Türkiye, topraklarının uygarlık de-ğerini savunduğu sürece, gerek turizmde, gerek Batı ile olan ilişkilerinde bunun faydasını görecektir. Buna tüm kalbimle katılıyorum.

Gözdereliler: —Anadolu'da eski çağlarda yaşamış olan insanların yaşayış biçimi ve yaptıkları eserlerle, günümüzdeki Anadolu'luların yaşayış biçimi ve yaptıkları eserler arasındaki benzerlikler sizce nelerdir? Yani, onların eserlerini topraklarımızda barındırmamızın ötesin-de, onların geleneklerini de hâlâ sürdürdüğümüzü söyleyebilir miyiz?

UYGARLIKLARIN ORTAK SONUCU

Akurgal: —Anadolu'da bir süreklilik vardır. İlk uy-garlıklara sonradan Yunan ve Roma uygarlıkları da ka-

TÜRK HAMAMI... TÜRK MUTFAĞI...

Akurgal: —Sırası gelmişken, bu konuyla ilgili ola-rak birkaç örnek vermek istiyorum. Orta Asya'dan Ana-dolu'ya geldiğimizde, pastırma, bulgur ve yoğurt gibi mutfak kültürümüzü de beraberimizde getirdik. Oysa günümüzde Türk mutfağı, dünyanın dört büyük mutfa-ğından biri kabul edilmektedir. Bunu da, hem Orta As-ya'dan getirdiğimiz mutfak kültürüne, hem de Anado-lu'ya geldiğimizde, Araplardan, Bizanslılardan ve İran-lılardan öğrendiğimiz pek çok bilgiye borçluyuz. Şu an-daki Türk Müziği de, Orta Asya'dan getirdiğimiz Türk müziğinin, Yunan ve Bizans müziğiyle oluşturduğu bir sentezdir.

İnan: —Bu örneklerle hamamları da katmak gerekir. Roma devrinden gelen gelenek, Türk hamamlarında de-vam etmektedir.

Asgari: —Marmara Adası'ndaki mermer ocakların-da yaptığımız incelemeler bize, ilkçağda uygulanan mer-mer kesme yöntemleriyle, günümüzde uygulanan yön-temler arasında bir benzerlik göstermiştir.

Le Roy: —Likya mezarlarının modeli, aynı bölgedeki şimdiki evlerde de görülmektedir.

Akurgal: —Anadolu'da sık sık rastladığımız düz damlı evler de, Hitit mimari geleneğini sürdürmektedir. Ayrıca, Bektaşî baltası, Mevlâvililerin uzun kûlahları, yi-ne Hitit sanatından gelmektedir. Dönen dervişler de Attys kültürü müziğinin bir devamıdır.

Çambel: —Yapılan prehistorik kazılarda da sayısız etnolojik benzerlikler ortaya çıkmaktadır.

Sevin: —Mesela dokumacılıkta büyük bir benzerlik vardır. Hatta Neolitik dönemden itibaren başlıyor. Çat-lıhöyük'teki duvar resimlerinde gördüğümüz dokuma-

Mersin ve Antakya'nın geçmişi

19'uncu yüzyılın ilk yarısında henüz bir köy olan Mer-sin, güneşi on bir ay parlayan yer olarak tanınır. Dikili-taş, Mozaikli Hamamlar, Anamur Kalesi, Mut Kalesi, Ala-han, Jüpiter Tapınağı, Neopolis, Kızkalesi, Korykos, Uzun-caburç, Gözlükule, Kleopatra Kapısı ve Şahmeran Hamamı adı tarihi eserleri, Cennet ve Cehennem, Yedi Uyurlar gi-bi mitolojik özellik taşıyan mağaraları il sınırları içinde bulunduran Mersin (İçel), ilçeleri olan Silifke'de 4, Ana-mur'da 1 ve merkezde bulunan 10 turistik belgeli konak-lama tesisleriyle turizme katkıda bulunmaktadır.

Antakya, Büyük İskender'in generallerinden I. Selev-kos'un oğlu I. Antiochus tarafından milattan önce 4'üncü yüzyılda kuruldu. Antakya Kalesi, Aziz Petrus Kilisesi, Günahkârlar Hamamı, Roma Köprüsü, Alalah Höyüğü ve Payas Kalesi gibi tarihsel eserlere sahip olan bu ilin, tatil ilçesi, turistik belgeli 6 konaklama tesisini turizm hiz-metinde kullanan İskenderun'dur.

Yapıtığımız araştırmaya konu olan kültür mirasları-nın günümüzdeki önemi ve Türk arkeolojisinin sorun-ları ile ilgili forum, katılanların "kültür savaşımına devam" doğrultusundaki görüşleriyle son buldu. Konuk-larımız, arkeolojinin halk tarafından da tanınması ve se-vilmesinde en büyük görevin Türk basınına düştüğünü belirttiler.

Ülkemiz topraklarında binlerce yıl önce yaşamış olan uygarlıkların günümüz kültürüne katkıları, göz-lerden uzak kalmış sualtı hazinelerini ve eserlerin yurt dışına nasıl kaçırıldığını kısaca özetlediğimiz "Anado-lu Hazineleri" adlı dizimiz sona ererken, dileğimiz, "Uy-garlığın Beşiği Anadolu" gerçeğine tüm halkımızın sa-hip çıkması ve bunun tüm dünyaya duyurulmasıdır.

Müller-Wiener: —Benim bildiğim kadarıyla, Türki-ye'deki müzeler tarafından eski eser bulan köylülere ve-rilen para çok azdır. Bu, onların bulduklarını bir Mafia gibi olan kaçakçılara vermelerine neden oluyor.

Yardımcı: —Haklısınız, ama şunu da belirtmemiz ge-rekir ki, müzelerimize kıymetsiz eserler getirilmekte. Kıymetli olanlar ise, el altından satılmaktadır. Bu ara-da, şunu da belirtmek isterim ki, yeni bir öneriyi Baş-bakanlık'a sunduk. Bu öneri, sınır kapılarında yurt dışına tarihi eser kaçırılanları ihbar edecek kişilere mükâ-fat olarak eserin parasal kıymetinin tamamının öden-mesidir. Bu kabul edilirse, yapılan ihbarlar çoğalacak-tır.

★ ★ ★

Yapıtığımız araştırmaya konu olan kültür mirasları-nın günümüzdeki önemi ve Türk arkeolojisinin sorun-ları ile ilgili forum, katılanların "kültür savaşımına devam" doğrultusundaki görüşleriyle son buldu. Konuk-larımız, arkeolojinin halk tarafından da tanınması ve se-vilmesinde en büyük görevin Türk basınına düştüğünü belirttiler.

Ülkemiz topraklarında binlerce yıl önce yaşamış olan uygarlıkların günümüz kültürüne katkıları, göz-lerden uzak kalmış sualtı hazinelerini ve eserlerin yurt dışına nasıl kaçırıldığını kısaca özetlediğimiz "Anado-lu Hazineleri" adlı dizimiz sona ererken, dileğimiz, "Uy-garlığın Beşiği Anadolu" gerçeğine tüm halkımızın sa-hip çıkması ve bunun tüm dünyaya duyurulmasıdır.

Boğaziçi Üniversitesi

Arşiv ve Dokümantasyon Merkezi

Jale İnan Arşivi

JALARC0700402